

ΣΤΟΥΣ ΔΡΟΜΟΥΣ ΤΗΣ ΠΟΙΗΣΗΣ

Ένα μεταμοντέρνο εγχείρημα

ΧΑΡΗΣ ΒΛΑΒΙΑΝΟΣ, Η ιστορία της δυτικής φιλοσοφίας σε 100 χαϊκού. Από τους Προσωκρατικούς έως τον Ντερριντά, εκδόσεις Πατάκη, σελ. 120

Σαν ιδέα είναι πολύ απλή: με αφορμή, με αφετηρία ή με άλλοθι μια φράση, ένα έργο ή ένα χαρακτηριστικό ενός φιλοσόφου, προκύπτει ένα ποίημα, στις 17 συλλαβές και στους τρεις στίχους της φόρ-

ΤΟΥ ΚΩΣΤΑ ΒΟΥΛΓΑΡΗ

μας του χαϊκού. Σαν εγχείρημα είναι πολύ πιο σύνθετο, γιατί το ποίημα περιλαμβάνει ολόκληρη τη σελίδα, δηλαδή το όνομα του φιλοσόφου, τις χρονολογίες του, το απόσπασμα και το χαϊκού:

ΘΑΛΗΣ
περ. 620 π.Χ. - περ. 540 π.Χ.

[αστρονομούνται, και άνω βλέποντα,
πεσόντα εις φρέαρ]

Ουρανό κοιτάς,
στο πηγάδι θα πέσεις.
Νερό δεν ζητάς;

Όλα τα στοιχεία του ποιήματος στοιχισμένα λοιπόν και λειτουργούντα ως στοιχεία ποιήματος, με το καταληκτήριο χαϊκού να αποτελεί μεταγραφή, σχόλιο, αντίστιξη, λόγο παράλληλο:

HERBERT MARCUSE
1898-1979

[Ο μονοδιάστατος άνθρωπος]

Θέλεις μες στο τζιν
να μπεις; Πρέπει την κοιλιά
να ξεφουσκώσεις.

Από τη μια λοιπόν η αφήγηση ενός μάλλον ιδιότυπου και ελλειπτικού κανόνα της δυτικής φιλοσοφίας, και από την άλλη η περιγραφή του ποιητικού παρόντος ενός σύγχρονου δημιουργού, διά της αφήγησης που εν προόδω συνθέτουν τα χαϊκού του. Μια ακολουθία στίχων ανομοιογενών, στην έκταση της σελίδας του κάθε ποιήματος, και ταυτόχρονα μια ακολουθία ποιημάτων επίσης ανομοιογενών, που συνθέτουν το βιβλίο ως αφήγηση αγκυρωμένη στους αιώνες, και μάλιστα όχι αυστηρά στο πεδίο της φιλοσοφίας αλλά ευρύτερα της σκέψης, όμως με έδρα, του κάθε ποιήματος αλλά και του βιβλίου, το παρόν. Με μια ποικιλία διαθέσεων, στην επιλογή των ονομάτων των στοχαστών, περισ-

σότερο στην επιλογή των παραθεμάτων τους που καταχωρούνται, και κυρίως στις μεταπτώσεις της διάθεσης απέναντί τους, όπως διακυμαίνεται στα χαϊκού: επισχολιασμός, ειρωνεία, ταύτιση, απόσταση κλπ.

Είναι προφανές, ότι το βιβλίο του Βλαβιανού χαρακτηρίζεται τόσο από την επιδίωξη της αφηγηματικής σύνθεσης όσο και από την έγνοια των «ποιητικών υλικών». Και στα δύο, έρχεται να συνεχίσει ή να υπερβεί ήδη κατακτημένες στα προηγούμενα βιβλία του τεχνικές, καθώς και να επιτείνει ανάλογες πρακτικές ομηλικών του ποιητών. Όσον αφορά την αγωνία της αφηγηματικής σύνθεσης, συναντά π.χ. τις τεχνικές της Μαρίας Κούρση, ιδιαίτερα εκείνη στη συλλογή *Πιστό αντίγραφο με μαλλιά* (1987), όπου οι τίτλοι των ποιημάτων συνέθεταν ένα «υπερκείμενο ποίημα», από το οποίο «κρέμονταν» τα ποιήματα της κάθε σελίδας: το «υπερκείμενο ποίημα» εδώ είναι η ιστορία της δυτικής φιλοσοφίας, ή μάλλον η εικόνα της όπως αποτυπώνεται από την ακολουθία των ονομάτων των στοχαστών, και από αυτήν «κρέμονται» τα χαϊκού.

Όσον αφορά το είδος των «υλικών», αλλά και τη μεταξύ τους σχέση, δηλαδή τη δραστική σχέση των ονομάτων, των παραθεμάτων και των χαϊκού, και εν τέλει την υφή των ποιημάτων, η απάντηση μάς πηγαίνει στη σχέση της λογοτεχνίας με την πραγματικότητα, εν προκειμένω σε μια σχέση όπου επιτελείται μια κατεξοχήν μεταμυθοπλαστική ποιητική πρακτική, ανάλογη με αυτή του

Ηλία Λάγιου, ιδιαίτερα στο τελευταίο του βιβλίο, *Ο άνθρωπος από τη Γαλιλαία* (2004), μια ποιητική σύνθεση πολυφωνικής μεταμυθοπλασίας που συνομίλησε ευθέως και ανοιχτά με ανάλογες επιλογές του ομόλογου ρεύματος της νεοελληνικής πεζογραφίας.

Αυτά λοιπόν ανακινεί και ανακαλεί το εγχείρημα του Χάρη Βλαβιανού, ένα πολύ ενδιαφέρον μεταμοντέρνο εγχείρημα ποιητικής σύνθεσης. Εδώ όμως υποχρεούμαι να σταματήσω, γιατί κάθε συζήτηση περί της ποιητικής αξίας και σημασίας του συγκεκριμένου βιβλίου προϋποθέτει την αποτίμηση των εγχειρημάτων των προαναφερθέντων ομηλικών του, τη σύγκριση, την αξιολόγηση, την απόφαση, τη διαύγηση των θεωρητικών σταθερών στις οποίες υπόκειται το έργο μιας χορείας σύγχρονων ποιητών.

Σε αυτό το κράσπεδο τελειώνουν οι πεζόδρομοι της βιβλιοπαρουσίασης και αρχίζουν οι ατραποί της κριτικής, δηλαδή μια ολόκληρη λογοτεχνική, θεωρητική και κοινωνική συνθήκη, με προϋποθέσεις απελπιστικά ελλείπουσες σήμερα.

JURGEN HABERMAS
1929-

[Η ηθική της επικοινωνίας]

Η φλυαρία
καλό κάνει. Κάπου
θα καταλήξουμε.